

Anni Pesonen: Kirkosta metsään –

Ari Kokkonen: Mystiikkaa etsimässä.

Anni Pesonen: Minä olen Anni Pesonen.

Ari Kokkonen: Ja minä olen Ari Kokkonen.

Anni Pesonen: Meidän on tällä kertaa tarkoitus puhua Raamatusta, miten se mystiikka sitten näkyy Raamatussa. Mutta mitäs me nyt oikeastaan tarkoitamme mystiikalla?

Ari Kokkonen: Tämä onkin hyvä kysymys tässä kohtaa meidän podcastia, kun me olemme jo viisi jaksoa puhuneet mystiikasta. Minä itse ajattelen, että se mystiikka on yksinkertaisesti sitä, että Jumala näkyy ja tuntuu ihmisen elämässä. Jos puhutaan Raamatusta ja mystiikasta, niin minä ajattelen, että koko Raamattu on syntynyt sillä lailla, että Jumala on näkynyt ja tuntunut ihmisen elämässä, ja sitten ihminen on kirjoittanut muistiin, mitä hän on kokenut. Eli ilman tätä mystiikkaa ei olisi tätä Raamattuakaan.

Anni Pesonen: Minulla kun on tämä raamatullisen tutkijan tausta, niin jotenkin se kuulostaa ehkä vähän yksinkertaiselta sanoa, että ihmiset vain kokivat jotain ja kirjoittivat sen muistiin. Vaan se pikemminkin näyttää siltä, että tosi moni tekijä on vaikuttanut siihen Raamatun syntyyn. Tietysti varmasti kokemukset Jumalasta, mutta sen jälkeen on myöskin ollut valtavan pitkä syntyprosessi. Niitä kokemuksia on kerrottu tällaisina kollektiivisina tarinoina ja myytteinä pitkään. Ja toisaalta on ollut myös ihan sellaista kirjoituspöytävaihetta, että on tietoisesti sommiteltu ja kirjoitettu ja sitten on taas kopioitu ja tietoisesti korjailtu, ja haluttukin antaa vähän eri vaikutelmaa.

Ari Kokkonen: Että siinä on vähän niin kuin sellainen rikkinäinen puhelin -efekti ollut matkan varrella mukana.

Anni Pesonen: No jossain määrin tietysti kyllä, että [siinä on] pitkä ketju ja paljon muutakin kuin alkuperäinen kokemus. Mutta jossain määrin se pitkä ketju, siinä on myös ihmisten kokemusta ja siinäkin on viisautta, kun ihmiset sitten oman kokemuksensa valossa kuulevat jonkun vanhan tarinan ja ilmaisevat sen, minkä he kokevat koskettavan itseään. Siinä on itse asiassa se Jumalan kokemus tai Jumalan kokeminen saattaa vaikuttaa, ei vaan siellä jossakin ensimmäisessä kokijassa ja kertojassa, vaan myöskin siinä koko prosessissa ja niissä ihmisissä, jotka kirjoittavat muistiin ja kommentoivat. Mutta lopputulos on kuitenkin se, että ei se ole vain sellaista dokumentoitua, suoraa kokemusta. Minusta tuntuu, että Raamatussa on ihan valtavasti sellaisia kohtauksia, jotka ovat jotenkin sellaisia...Minä olen joskus sanonut rippikoululaisille, että ne ovat kuvauksia ja kuvia sielusta. Miten ne tarinat ovatkaan ikinä syntyneet, niin lopputulos on se, että siinä on kuvia ihmisen sisäisestä todellisuudesta, kuvauksia Jumalan kohtaamisesta ja kaikesta mitä meissä on, ja sellaisina niistä itsensä löytää. Vaikka nyt joku kertomus siitä, kuinka Mooses näkee palavan pensaan.

Ari Kokkonen: Minä innostuin hirveästi, kun minä luin tuon kertomuksen, jossa Mooses näkee sen palavan pensaan. Hän menee puhumaan sen pensaan kanssa ja sitten se pensas sanoo hänelle jotakin sellaista, minkä hän ottaa totena. Hän ei kysy mikä järki tässä sinun hommassasi on, vaan se vain kysyy, että kuka sinä olet? Ja sitten se pensas sanoo, että ”Minä olen se, joka olen”. Ja sitten se pensas viittaa traditioon, että ”olen teidän isienne Jumala”. Tämä teki minuun jotenkin todella valtavan vaikutuksen, kun minä jotenkin ajattelin, että tämä on samantapainen tapahtuma kuin se, kun minä koin, että minulle puhui lego-paketti. Ja siinä kohtaa minä uskoin sitä lego-pakettia ihan hyvinkin, ja vasta myöhemmin minä rupesin ajattelemaan, että siinä puhuukin se sama, joka puhuu Raamatussa. Se lego-paketti ei ilmaissut nimekseen Jumala, mutta jotenkin minä kuitenkin linkitin sen Raamattuun ja siihen Jumalaan, joka ilmoittaa itsestään Raamatussa.

Anni Pesonen: Et kuitenkaan ottanut kenkiä jalasta siellä Tokmannilla?

Ari Kokkonen: Joo, en. Minä ostin sen lego-paketin ja lähdin sitten siihen asiakaspalaveriin, johon olin ollut matkalla, kun poikkesin tieltäni ja ostamaan tai kohtaamaan sitä lego-pakettia.

Anni Pesonen: Minusta tuntuu, että Raamatussa on ihan valtavasti jotenkin näitä sisäisen todellisuuden sielun kuvia. Eipä siellä nyt varmaan jotkut sukuluettelot minun mielestänikään kauheasti mitään sielunkuvia ole, mutta jotenkin aina uudestaan ja uudestaan törmää siihen, että jokin kohtaus alkaa syvästi puhutella. Vielä jotenkin niin, että usein siinä on joku kohtaus tai kertomus, niin ei se ole niin, että joku ihminen olisi vain joku henkilö siellä, vaan tuntuu, että ne kaikki tapahtumat ja kaikki henkilöt ja kaikki elementit ovat usein jollain tavalla osa sitä sisäistä todellisuutta, että ne heijastelevat eri asioita mitä ihmisessä itsessään on.

Ari Kokkonen: Toinen kohta Raamatussa, joka tuntuu tutulta on Saulin kääntymys Damaskoksen tiellä. Hän oli tekemässä jotain, sitten yhtäkkiä välähti, mieli muuttui täysin ja sitten rupesi tekemään jotain aivan muuta. Ja vaikka tämä on tosiasiallisesti hyvin kaukaa omista kokemuksista ja omasta maailmasta, niin jotenkin kun tuonkin kertomuksen lukee, niin minulle syntyy sellainen kuva, että minä tiedän mitä hänelle tapahtui. Että joo, minäkin olen ollut tuolla! Minä saatoin olla kaksiossa Tampereella enkä Damaskoksen tiellä, mutta yhtä kaikki, tässä on tapahtunut se sama asia.

Anni Pesonen: Niin, että olinhan siellä minäkin! Minusta tuntuu, että nyt kun me puhumme mystiikasta ja Raamatusta, niin se ajatus on siinä, että ihminen löytää itsensä jostain Raamatun kohtauksesta, ja sitten se kohtaus tulee eläväksi ja jotenkin avautuu se, että Jumalahan toimii edelleen. Ja sitten Jumalan ja ihmisen alkaa tapahtua ja tapahtuu joku vuorovaikutus tai tietoisempi vuorovaikutus kuin aikaisemmin.

Ari Kokkonen: Minä olen miettinyt myös sitä, että ihminen tuntuu kaipaavan Jumalaa, ja se tuntuu. Eli ei tunnu pelkästään se Jumala, vaan se puute tuntuu. Tämä tuntuu koskettavan myös omia kokemuksia vuosien varrelta. Jostain syystä minulle jäi mielen lapsuudesta tällainen kokemus. Minä olin ehkä kymmenvuotias. Oli kesäloma ja minä olin leikkimässä meidän kotipihalla, ja kaikki oli periaatteessa ihan täydellisesti, mutta minä huomasin, että minulla oli tosi surumielinen olo. Se oli niin kummallinen tunne, että minä jäin pitkäksi aikaa ihmettelemään sitä, että ihan niin kuin jotain puuttuisi. Ihan niin kuin minulla olisi jotain ikävä, että mitä ihmettä tästä puuttuu, tässä on kaikki tässä hetkessä. Enkä minä keksinyt mitä se voisi olla. Elämä jatkui siitä eteenpäin, mutta tämä jäi minulle mieleen. Ja sitten kolmikymppisenä elämä tuntui ajautuvan sellaiseen kriisiin ja ei tuntunut mitään. Sisällä tuntui niin tyhjältä, että minä aloin ajautua epätoivoon. Minä olin ihan ihmeissäni, että mikä minua vaivaa, mikä minussa on vikana. Miksei tämä riitä mitä minulla on? Ja tässä kohtaa kun lukee esimerkiksi Psalmia 42, joka sanoo näin, että ”miksi olet masentunut sieluni? Miksi olet niin levoton?” Niin tuntuu, että tuo puhuu just siitä tunteesta, joka oli silloin lapsuuden kesäpäivänä ja sitten myöhemmin keski-ikänsä kriisissä.

Anni Pesonen: Tuo on ollut minulle kauhean peruskauraa aina. Tuo on myöskin se, mistä vaikka körttiläinen ja muu vanha pietistinen luterilainen mystiikka on lähtenyt aina, että kaiken pohjana on kaipaus, Jumalan ikävä.

Ari Kokkonen: Minä ajattelen, että Jumalan toiminta ihmisessä ei ehkä edellytä tietoista uskoa. Että uskossa on kyse siitä, että sanoittaa näitä kokemuksia. Minä ajattelen, että tällainen kaipaus Jumalaan tuntuu kaikissa ihmisissä, riippumatta siitä kokevatko he itsensä uskovaisiksi. Kyse on vain siitä, että mihin sen liittyy sen tunteen. Että kaipaanko minä enemmän harrastuksia ihmisiä, kaipaanko minä lisää ystäviä vai kaipaanko minä Jumalaa. Ja kun minulla ei ollut tällaista uskonnollista kasvatusta tai traditiota ympärillä, niin minä en myöskään löytänyt mitään syytä sille kaipaukselle.

Anni Pesonen: Minusta ehkä yksi sellainen tumma kuva Raamatussa on Jaakobin paini. Se on sellainen pitkittetty pahan olon kokemus, jonka läpi vaan mennään ja siinä vaan roikutaan kunnes Jumala sitten siunaa.

Ari Kokkonen: Se on jännä kertomus, koska se on loppujen lopuksi tosi lyhyt ja siinä kerrotaan hyvin vähän mitään. Mutta minä olen monta kertaa kuullut ihmisten viittaavan Jaakobin painiin ihan arkipuheessa, että jotenkin sen kohtausten voima tuntuu olevan suuri, vaikka se on niinkin pieni ja yksinkertainen kohtaus.

Anni Pesonen: Mutta niinhän se on ihan tyypillistä Raamatulle, että kaikki käsittämättömän väkevät ja puhuttelevat jutut saattavat olla kerrottu sillä lailla esimerkiksi kymmenessä jakeessa. Tavallaan äärettömän suppeasti kerrottuja asioita, joista sitten tuntuu, että niistä löytyy vaikka sitten mitä. Niitä voi elää monta vuotta tai niistä voi kirjoittaa romaanin, joka on tuhatsivuinen, ja silti ne ovat siellä [Raamatussa] vain jotenkin pikakirjoitustiivistelminä.

Ari Kokkonen: Tuosta kaipuusta minä olen myös ajatellut, että oikeastaan se ihan Raamatun alku, kertomus paratiisista, se tuntuu jotenkin puhuvan myös siitä, että minä kaipaen. Ihminen karkotetaan paratiisista, kaikki muistavat, että siellä on hyvän ja pahan tiedon puu. Jostain syystä se on se, josta kaikki tietää, mutta itse asiassa siellä oli elämän puu. Ihmisen kannalta se murhe on siinä, että kun meidät karkotettiin paratiisista, meidät karkotettiin pois elämän puun luota. Varmaan siitä asti ihmisellä on ollut kaipuu takaisin sinne paratiisiin Jumalan luo. Minä ajattelen, että tämä on myös kanssa sellainen asia, joka tuntuu, se ero Jumalasta. Jos pysähdytään miettimään elämän tarkoitusta, niin ehkä aika usein sieltä nousee onnellisuus, että elämässä on kyse siitä, että me etsimme onnellisuutta ja pyritään onnellisuuteen. Minä ajattelen, että jotenkin se Jumala tuntuu ilona ja onnellisuutena, että ilman sitä ihminen ei ole onnellinen, vaikka mikä olisi. Ja sitten Jumalan kanssa taas olosuhteet saattavat olla heikommatkin ja silti ihminen tuntisi itsensä onnelliseksi. Yksi tällainen yliopistoteologian hoksaus itselleni oli, että kun esimerkiksi Jeesus vuorisaarnassaan julistaa autuaaksi tietynlaisia ihmisiä, niin se autuas ei olekaan mikään arvosana vaan se tarkoittaa itse asiassa onnellista. Onnellisia ovat ihmiset, jotka osaavat elää siinä Jumalan yhteydessä. Jumala tuntuu hyvältä, se tuntuu elämältä. Ja tästä minä teen hyppäyksen suoraan kertomukseen Martasta ja Mariasta, jossa Martta touhuili kauheasti ja Maria vain istui Jeesuksen jalkojen juuressa, ja Jeesus sanoi, että hänellä on hyvä osa, antaa hänen olla siinä. Jotenkin tämä kertomus näyttäisi muistuttavan siitä, että ihmisellä on tärkeää vain olla Jumalan kanssa. Olla vaan siinä, ja se tuntuu hyvältä.

Anni Pesonen: Minulle tämä Martta ja Maria ja Kristus on kyllä ollut sellainen tosi tärkeä kertomus. Nimenomaan ehkä kuvana sanattomasta rukouksesta. Jotenkin ihminen on se talo, jossa ovat ne kaikki. Siellä on osia ihmisestä ja ihmisen mielen tasoja, ja jotenkin sekä se touhuava Martta että se hiljainen Maria, ja ehkä vielä se kuollut Lasaruskin. Paljon meissäkin on kuitenkin kuolluttakin, mutta se, missä on Kristus, niin se on sen hiljaisen Marian vieressä, meissä.